

Teologija svete glazbe

Saborska Konstitucija o svetoj Liturgiji kaže: »Sveta će glazba biti to svetija, što bude čvršće povezana s bogoslužnim činom, bilo da ljepše izražava molitvu ili unapređuje jednodušnost ili da čini obrede svečanijim. A Crkva prihvaća sve oblike prave umjetnosti ako imaju sve potrebne osobine i pripušta ih u Službu Božju«. (112); »Među najplemenitije djelatnosti ljudskoga uma s potpunim se pravom ubrajaju lijepe umjetnosti, posebno religiozna umjetnost i njezin vrhunac, sakralna umjetnost. One se svojom naravi odnose na beskrajnu Božju ljepotu da je na neki način izraze ljudskim djelima, pa su tim bolje usmjerene prema Bogu i promicanju njegove hvale i slave što više ništa drugo ne kane nego da svojim djelima najviše doprinesu kako bi se ljudska srca pobožno obraćala Bogu. Stoga je dobra Majka Crkva uvijek bila prijateljica plemenitih umjetnosti i ustrajno je tražila njihovu plemenitu službu...« (122).

Čovjek je obdaren sposobnošću da rasuđuje o stvarima koje pažljivo promatra, stvarajući sistem znanosti koje su važne za tehnički svijet i kulturni život. Umjetnik, međutim, ne svraća svoju pažnju toliko na osjećajnu realnost u samoj sebi, ali stvara neko novo stvorenje. Glazba nije jednostavni raspored glasova i ritmova poredanih na neki određeni način, nego ritmički i melodijski izražaj intimnih osjećanja nekog glazbenika.

Ako razumom gledamo svemir što ga je Bog stvorio, događa se, da tako rečemo, pokret stvari prema ljudskom geniju, dočim, ostvarivši umjetnički pojam koji je nastao u duhu ostvaruje se protivan pokret, pokret koji ide iz nutrine prema vani u ostvarenju novog djela. Unutarnji život glazbe osjećajno se manifestira u glasovima i ritmovima koji izražavaju stvaralački duh ljudskoga genija u posebnom jeziku u glazbi, koji se ne može prevesti na nijedan drugi način. Ako je glazba zaista umjetnost, pjevana riječ tumači konteplativni značaj, pa kad tekst i ne bi imao divulgovatni karakter.

Prvi izvor i najviši cilj svake umjetnosti jest Bog Stvoritelj. Tri dogme osvjetljaju narav umjetnika: 1) božansko Stvaranje, 2) svijet što ga je grijeh poremetio (bacio u nered), 3) otkupljenje pomoću Isusa Krista.

Čovjek je stvoren na sliku i priliku Božju. Iz toga slijedi da između Stvoritelja i stvorenja postoji neko nutarnje srodstvo. Čin kojim umjetnik proizvodi svoje djelo ima sličnosti i nesličnosti s činom Boga Stvoritelja. Bog stvara iz ništa. I umjetnik također stvara nešto novo, što prije nije postojalo, ali ne stvara iz ništa nego iz materije koja je prije postojala, ali će biti preinačena u neko drugo stvorenje. Umjetničko djelo ima posebni život koji je stvoren talentom umjetnika,

posredstvom intenzivnog prerađivanja zvučne materije brižno je prilagođujući mogućnostima materije i duha stvaraoca da bi nastalo novo djelo. Učenjak proučava stvarnost, umjetnik stvara živo djelo imitirajući na neki način stvaralački Božji čin, i zato on postaje najsavršenija naravna slika Boga - Stvoritelja. Umjetničko djelo ne može biti samo kopija, ono mora biti neko stvorenje. Svaki glazbeni čin: skladba, izvedba, pjevanje pače i slušanje, uvijek se moraju izvesti sa stvaralačkim duhom. Saborska liturgijska konstitucija kaže: »Neka se svi umjetnici, koji potaknuti svojom nadarenošću kane služiti Božjoj slavi u svetoj Crkvi, uvijek sjećaju da se tu radi o nekom svetom nasljedovanju Boga Stvoritelja« (127).

I

Bog Otac, oduvijek samoga sebe proglašavajući, rađa Riječ Božju. Analogno, umjetnik od svoga talenta rađa ideju djela što ga mora ostvariti.

Dogmatika raspravlja o Ocu koji ne proizilazi od nijedne Božanske Osobe, rađa Riječ, prisvaja joj božanske kvalitete: jedinstvo, vječnost i sve-mogućnost.

Prvo svojstvo umjetničkog djela, također i glazbenog koje je sastavljeno od raznih dijelova, mora biti jedinstvo (unitas).

Sva umjetnička djela izražavaju nešto uistinu vrijedno. Između glazbe i ostalih umjetničkih djela postoji ipak razlika: ostala umjetnička djela, kad su jednom stvorena, materijalno postoje, dok glazba postoji jedino kad se izvodi. Neka partitura, neka napisana glazba, postaje prava glazba jedino kad bude izvedena kao ponavljanje skladateljeva stvaralačkog čina. S nekom analogijom izvedba bi se mogla usporediti s božanskim uzdržavanjem stvorenog svijeta. Sveta glazba je zvučni (sonorni) izražaj osjećaja religioznog čovjeka koji slavi svečanu liturgiju mističnog Kristova Tijela. Taj izražaj, uvijek jedinstven i osoban, posebno je ostvarenje liturgijskog života. Jedno određeno glazbeno djelo, budući da je jedinstveno u svojoj skladbi i izvedbi, ne može se nikada nadomjestiti na ekvivalentan način drugim glazbenim djelom. Svaki glazbeni komad ima svoju posebnu i vlastitu fizionomiju; druga glazba će osvjetliti novu pojavu, ali neće moći reći istu stvar.

Paradoks što glazba, samo u času izvedbe izražava vječne vrijednosti, prisiljava nas da iskoristimo zemaljske prolaznosti koje je glazbeni stil podigao da imitiraju nebeske zborove koji pjevaju hvalospjeve pred prijestoljem svemogućeg Boga Oca. U svakom umjetničkom djelu upada u oči vrijednost umjetnika u usporedbi materije koju treba preinačiti i to naročito u glazbi koja postoji samo kad je izvađamo. Crkveni glazbenik uvijek mora biti ponizni i pobožni pjevač nebeske slave.

Vječni Sin jest odsjev Oca i, da tako rečemo, umjetnost Oca. Dogmatsko bogoslovlje pridaje Sinu Istinu, Mudrost, i Ljepotu.

Sveta glazba također se mora prilagoditi božanskoj istini i mudrosti. Glazba koja je previše sentimentalna i strastvena ne izražava svrhu naravnu istinu nego je izvrće i sputava u materijalističku senzualnost. Sva ljepota svete glazbe, samo ako nije blistavo zavodljiva, jest odsjev Božje ljepote.

Sveti Duh proizlazi od Oca i Sina kao vječni dar ljubavi. Otac je stvorio svijet posredstvom Sina, u ljubavi Svetoga Duha koji je »Sveti Duh Stvoritelj« (»Creator Spiritus«). Toliko smo puta pjevali »O dođi Stvorče Duše Svet«! Svetom Duhu se pridaju Dobrota, Svetost i Savršenost. Sveta glazba, budući je dar Božiji, mora odražavati sjaj božanske dobrote i zato se sveta liturgija mora vršiti kao uzvrat Božje ljubavi.

II

Svako je stvorenje, pa i stvaralačka moć umjetnika, nagriženo grijehom. Smrt je neizbježna posljedica grijeha. Tako su umjetnik i njegovo djelo uvijek u stanju prolaznosti. Teško je i zamisliti pravu glazbu a da ne govorimo o potrebnom dugom studiju da se netko kvalificira za crkvenog glazbenika. Samo oni koji dobro poznaju glazbenu tehniku mogu se usuditi da skladaju crkvenu glazbu. Glazba koja nije dobro skladana izgleda patološka. Dobra umjetnička glazba mora biti pravilno umjetnički izvedena, inače ne može odgovoriti umjetničkim aspiracijama skladatelja niti dostojanstvu svete liturgije.

III

U kršćanstvu čovjek je uistinu čovjek jedino kad sudjeluje u otkupljenju po Kristu.

Sveta glazba se ne rađa jedino od duhovnog teksta. Crkveni glazbenik mora skladati kao umjetnik kojega je otkupio Isus Krist. Duhovna pobožnost i dobra volja nisu dovoljne da se sklada nešto što bi bilo dostojno svete liturgije, ako nedostaje glazbene umjetnosti. To je prijevara — laž, ako duhovni ili liturgijski tekst nije umjetnički uglazbljen. Prava sveta glazba mora biti djelo duhovne umjetnosti ako hoćemo pjevati slavu Božju na taj način da duhovno izgrađujemo vjernike. Umjetnik može izražavati i bol slijedeći primjer gregorijanskog pjevanja koje na »Iz dubine« (De Profundis) nadoda veseli aleluja. I pjevanje u sprovodu pobuđuje vjeru, nadu i ljubav prema Bogu da možemo nadvladati nesklad ovozemnog života.

Crkva je mistično Tijelo Kristovo. Iz toga slijedi da sveta glazba mora svečano objaviti kraljevstvo Božje. Kao članovi mističnog Tijela Kristova svi: pjevački zbor, solist, orguljaš i skup vjernika

upotrebljavaju vlastite osobine, koje im je darovao Stvoritelj da sudjeluju u svetoj liturgiji. Liturgijskoj svetosti odgovara samo pravo umjetničko sudjelovanje koje se razvilo na duhovnoj naravi za koju će svatko odgovarati Stvoritelju, budućem sucu svemira.

Za Crkvu će, tradicija, to jest sačuvati i nastaviti Kristovo spasenje, biti uvijek bitna (esencijalna).

Istinska sveta glazba neće nikada zastarjeti. I sadašnje pjevanje ima personalnu vrijednost za naš vječni život. Zemaljska liturgija, lagani indicij one nebeske, bit će usavršena u slavi Presvetoga Trojstva koje je stvorilo ljudski talenat da mu služi.

Umjetnost treba religiju da se usavrši, a religija treba umjetnost da stvori liturgiju koja će biti dostojna slave Božje i poticati na sudjelovanje vjernika. Umjetnost nije apsolutno potrebna ni za blagostanje ni za vrhunaravno spasenje. Ali ako religija mora utjecati osjetljivo na čovjeka, umjetnost joj pruža dragocjenu pomoć. Jedino umjetnik može napisati glazbu dostojnu slave Božje i kadru poticati vjernike na dobro. Isus Krist je bio uvijek entuzijasta prema prirodnim ljepotama, prema veličanstvenom hramu Jeruzalemskom i dok je govorio narodu, upotrebljavao je umjetničke i divne metafore i parabole. Umjetnik i poznavalac umjetnosti lakše se približavaju religiji nego materijalista. Ljepota se mnogo više približava vrijednosti svetoga nego li modernom utilitarizmu i pragmatizmu. Osobita vrijednost umjetnosti jest ljepota, a ljepota religije jest svetost, dok je korist okrenuta prema materijalizmu.

Čovjek neka umjetnički talenat razvija da slavi Boga. Isus Krist je ostvario najveće slavljenje Oca svojom smrću na križu, žrtvom koja sakramentalno postaje prisutna u Svetoj Misi, zato liturgijska glazba ima udjela u slavi što je Isus Krist daje Ocu.

Zajedničko svećenstvo svima nameće dužnost brinuti se za duše. Sveta glazba, ako je uistinu liturgijska, to ostvaruje bitnim dijelom svoje moći da pokreće dušu, evangelizirajući narod Božji sa svojim odsjevom božanske ljepote, muzikalnošću liturgijske riječi.

Sveta glazba sudjeluje u svećenstvu, posvećujući Božji narod koji pjeva i koji sluša. Crkveni glazbenik, ako je zaista pravi glazbeni umjetnik i poštiva liturgijski red, učinit će da kraljevstvo Kristovo zasja i, zasnivajući se na milosti božanskoj, napokon će se usavršiti da sudjeluje u vječnom himnu anđela koji pjevaju blaženstva Presvetog Trojstva koje je ljudski talenat i umjetnička sposobnost stvorilo za svoju najuzvišeniju službu.

Preveo: A. MILANOVIĆ